

2. Сільське господарство України за 2009 рік: стат. зб. / Держкомстат України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2010. – 375 с.
3. Нів'євський О.В. Несільськогосподарська зайнятість в сільській місцевості України / О.В. Нів'євський // Реформа ринку праці та економічне зростання в Україні; ред. Л. Хандріх, І. Бураковський, О. Бетлій. – К.: Ін-т економічних досліджень та політичних консультацій в Україні, 2006. – С. 169-184.
4. Економічна активність населення України у 2007 році: стат. зб. / Держкомстат України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2008. – 205 с.
5. Якуба К.І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика / К.І. Якуба. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 362 с.

Аннотація. Дана оцінка зайнятості населення в сільськогосподарському виробництві в разі регіонів. Определены направления обеспечения эффективной занятости сельского населения для сохранения трудового потенциала села.

Ключевые слова: занятість, регіональні тенденції, сільська безробітність, управління трудовим потенціалом села, збереження трудового потенціалу села.

Annotation. The estimation of employment of population is given in an agricultural production in the cut of regions. Directions of providing effective employment of rural population are certain for the maintainance of labour potential sat down.

Keywords: employment, regional tendencies, rural unemployment, management labour potential sat down, maintainance of labour potential sat down.

УДК 330.322.54:63

В.В. Лаврук, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

ІНВЕСТИВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

Відмічається, що важливою складовою формування і реалізації інноваційних процесів в аграрній галузі є фінансове забезпечення розробки та освоєння інновацій. Встановлено, що реальні обсяги інвестиційних ресурсів не відповідають потребам сучасного сільськогосподарського виробництва, а тому й окупність нових вкладень залишається невисокою.

Ключові слова: інвестиції, інновації, фінансування, фінансове забезпечення, інноваційний проект, аграрне підприємство, кредит, фінансово-кредитний механізм, державна підтримка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах ринкової економіки розвиток підприємств аграрного комплексу значною мірою визначається ефективністю функціонування їх інноваційного механізму і результативністю реалізованих нововведень. Важливою складовою формування і реалізації інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві є інвестиційне забезпечення розробки й освоєння інновацій. Проблема інвестування інноваційних проектів завжди була злородною, незалежно від стану галузей і їхніх структурних формувань, адже науково-технічний прогрес, як діалектично об'єктивне явище, не може бути припинений. Таким чином, відбувається споживання необхідних матеріальних, енергетичних, фінансових, інтелектуальних ресурсів, тобто інвестиційних вкладень. Реальні обсяги їх, на жаль, не відповідають потребам сучасного аграрного виробництва, а тому й окупність нових вкладень залишається невисокою.

Інвестиції, як один з основних чинників підвищення економічної ефективності виробництва, здатні забезпечити розвиток сільськогосподарського виробництва за допомогою нарощування матеріально-технічної бази, впровадження інновацій, реалізації перспективних проектів. У процесі інвестування вирішальну роль для зростання економічної ефективності аграрного виробництва відіграє як збільшення суми коштів, що вкладаються, так і вибір найбільш ефективних способів і напрямів інвестування [4, с. 85].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Істотний внесок у дослідження значення та ролі інновацій в економічному розвитку, обґрунтування специфіки інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності зробили наукові праці українських вчених, а саме О. Гудзинського, І. Бланка, С. Володіна, О. Дація, М. Дем'яненка, О. Крисального, М. Кропивки, М. Маліка, П. Саблука, О. Тивончука, Л. Федулової, В. Яценка.

Проблемам та особливостям інвестиційного забезпечення аграрної галузі присвячено праці провідних вчених, зокрема таких як А. Гайдучкий, С. Кравченко, Г. Лайко, Г. Мостовий, М. Кісіль, В. Юрчишин та ін.

Незважаючи на велику увагу до проблем інвестування інноваційних процесів, в АПК до цих пір існує ряд невирішених завдань, які стримують темпи зростання аграрного виробництва. В умовах недостатнього рівня капіталовкладень в сільськогосподарське виробництво проблемними питаннями сьогодення залишаються формування дієвої системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів в АПК, її теоретичне обґрунтування, пошук форм і джерел залучення інвестицій та їх оптимізація, системне спрямування інвестиційних потоків на впровадження інновацій.

Постановка завдання. Необхідність розв'язання сформованих проблемних питань теоретичного і практичного спрямування щодо забезпечення інвестування інноваційного розвитку аграрного виробництва зумовила мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій по формуванню ефективної системи інвестування інноваційних процесів у аграрній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення стабільного, конкурентоспроможного і сталого розвитку національного аграрного виробництва в умовах прискорення глобалізаційних та інтеграційних процесів можливе лише в тому випадку, коли цей розвиток здійснюватиметься на основі інноваційно-інвестиційної моделі [7, с. 9]. Наявність інвестиційного забезпечення нововведень створює потенційну можливість галузі щодо інноваційного розвитку, тобто виступає необхідною, але поки що не достатньою умовою. Це пояснюється тим, що залишається проблема раціонального використання ресурсів, яких завжди не вистачає, особливо при значному інвестиційному попиті, який існує в умовах кризового стану АПК. Проблема управління інвестиційним забезпеченням інновацій ускладнюється тим, що необхідно одночасно проводити пошук нових джерел інвестування, розробляти нові схеми та механізми інвестування і забезпечувати інноваційний розвиток базових галузей навіть за умов дефіциту фінансових ресурсів [1, с. 72].

Статистичні спостереження інноваційних процесів на рівні держави та регіонів практично не охоплюють таку важливу галузь як сільське господарство. Тому з метою поглибленого вивчення розвитку інноваційних процесів у сільському господарстві Хмельниччини та, зокрема, проведення групувань аграрних підприємств за напрямками, джерелами та обсягами фінансування інновацій за 2005-2009 роки, за сприянням Головного управління статистики у Хмельницькій області було проведено обстеження, до якого вибірково залучалися сільськогосподарські підприємства всіх форм власності. Для цього підприємства, які брали участь в опитуванні, повинні були надати відповідь на запитання, зазначені у розробленому бланку обстеження.

Формування кола респондентів для анкетування проводилось на рівні управлінь (відділів) статистики у районах за результатами відбору підприємств, у яких прослідковується позитивна динаміка показників фінансово-господарської діяльності і відповідно більш ймовірна можливість впровадження інновацій. Використовуючи статистичні матеріали проведеного обстеження, було зроблено групування аграрних підприємств за напрямками впровадження інновацій.

Актуальність і необхідність дослідження обумовлені не лише пріоритетним значенням інноваційних чинників вдосконалення виробничо-технічної бази економіки і поліпшення якості виробленої продукції, але й істотним відставанням України від економічно розвинених зарубіжних країн по масштабах і результативності інноваційної діяльності та значним регресом її інноваційної сфери за останні 10-12 років. Показовими в цьому відношенні є результативні матеріали про стан інноваційної активності аграрних підприємств Хмельницької області (табл. 1). Тут же варто відмітити різке зростання кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, особливо 2008 року.

Таблиця 1

**Групування аграрних підприємств Хмельницької області
за джерелами фінансування інновацій**

Показник	Роки					Відхилення 2009 р. від 2005 р.
	2005	2006	2007	2008	2009	
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	65	96	132	184	118	53
з них за рахунок: власних коштів	47	65	87	120	95	48
державного бюджету	4	6	5	13	5	1
місцевих бюджетів			1			-
позабюджетних фондів			1			-
вітчизняних інвесторів			3	4	2	-
іноземних інвесторів		1	2	3	1	-
кредитів	14	24	30	38	13	-1
інших джерел			3	6	2	-

Зовсім інша ситуація простежується у фінансовому забезпеченні інноваційної діяльності аграрних підприємств області. Розглянемо вибірковий матеріал про рівень і динаміку інвестиційної забезпеченості інновацій в АПК області в розрізі джерел фінансування (табл. 2).

Таблиця 2

**Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств
Хмельницької області за джерелами, тис. грн.**

Джерело фінансування	Роки					Відхилення 2009 р. від 2005 р.
	2005	2006	2007	2008	2009	
Всього	29836,3	62234,3	78129,5	200726,1	139318,3	109482,0
з них: за рахунок власних коштів	16825,5	34851,7	45154,6	125173,4	82452,3	65626,8
державного бюджету	995,7	1312,7	1548,9	3516,0	2167,8	1172,1
місцевих бюджетів			11,0			-
позабюджетних фондів			10,9			-
вітчизняних інвесторів			1849,6	3303,6	5857,1	-
іноземних інвесторів		545,0	155,6	10828,0	5593,0	-
кредитів	12015,1	25524,9	29128,4	55833,1	35427,4	13412,3
інших джерел			270,5	2072,0	7821,0	-

Можна побачити, що в цілому за всіма джерелами, зокрема і по найбільш важливому з них (власні засоби підприємств), а також по кредитах за досліджуваний період спостерігається збільшення обсягу інвестицій, спрямованих в інновації. 2009 року, як і в попередні роки, основним джерелом фінансування витрат на технологічні інновації були власні засоби підприємств.

Їх частка в загальному обсязі фінансування інноваційних витрат склала 59,2%, що на 2,8 пунктів більше по відношенню до 2005 року. Поступово збільшується питома вага вітчизняних інвесторів, частково зростають іноземні інвестиції в забезпеченні інновацій, хоча 2009 року в порівнянні з попереднім роком спостерігалось їх зменшення на 48,3%. Спостерігаються коливання в обсягах фінансування інноваційної діяльності аграрних товаровиробників і в розрізі районів Хмельницької області (табл. 3).

Внутрішньогосподарські форми й методи залучення інвестицій в АПК носять обмежений характер. Що стосується залучених зовнішніх інвестицій, то вони для розвитку економіки аграрного сектору мають більш істотне значення.

Слід відмітити, що довгострокові кредити сільському господарству на розширене відтворення основних фондів комерційні банки виділяють неохоче, а нерідко відмовляються надавати їх взагалі. Цим установам вигідніше вкладати свої активи в ті сфери діяльності, де висока швидкість обороту капіталу, тобто у торгівлю або спекулятивні угоди.

Таблиця 3
Обсяги фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств по районах
Хмельницької області за 2005-2009 роки

Район	2005 р.		2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.	
	кількість підприємств, що впроваджували інновації	обсяг фінансування	кількість підприємств, що впроваджували інновації	обсяг фінансування	кількість підприємств, що впроваджували інновації	обсяг фінансування	кількість підприємств, що впроваджували інновації	обсяг фінансування	кількість підприємств, що впроваджували інновації	обсяг фінансування
По області	56	29836,3	77	65234,3	109	78129,5	147	200726,1	109	139318,3
Білогірський	2	1752	2	9150	2	4535	3	15540	3	10609
Віньковецький	1	84	3	1347	4	2479	7	2021,3	6	2375,2
Волочиський	2	2916	2	247	3	1376	3	2808	1	1485
Городоцький	4	1808,5	2	4120	8	4603	14	11866,4	7	8691,7
Деражнянський	2	1037,2	2	2197,3	5	6943,6	5	9872,1	5	3379,3
Дунавецький	6	2262,8	8	2200,8	6	4260	17	16659,6	8	7295,6
Ізяславський	2	996	5	4488	5	4325	8	6662	3	1125
Кам'янець-Подільський	0	0	2	4048	2	148	2	18897	7	26088
Красилівський	1	2692	2	1798	2	778	2	3752	1	196
Летичівський	1	689,9	2	3996,1	5	3166,3	3	11581,7	3	6799,5
Новошицький	0	0	1	43	2	184	5	1623	4	3928
Полонський	4	3300	5	3450	5	6140	5	8100	5	6930
Славутський	11	4147	10	3963	17	3459	17	13766	10	8038
Старокостянтинівський	3	4691	5	6239,9	10	9951	12	27098,2	10	9395,3
Старосинявський	1	36	5	1407	5	1141	11	2629,2	6	493,9
Теофіпольський	11	2678	13	12026	13	9775	13	14356	10	5208
Хмельницький	3	707,6	3	3041,6	5	2444,6	7	4434	5	2329,9
Чемаровецький	0	0	2	48	1	7380	4	15243	4	1801
Шепетівський	2	38,3	3	1423,6	3	1519,3	5	9922,8	7	34595,2
Ярмолинський	0	0	0	0	6	3521,7	4	3893,3	4	1551,7

У більшості випадків і сільськогосподарські товаровиробники не прагнуть одержувати такий кредит. Їхній незадовільний фінансовий стан призводить до зниження платоспроможності і можливості своєчасного погашення отриманих кредитів.

Особливо гостро постала проблема кредитування після фінансово-економічної кризи. Найбільш проблемними питаннями кредитування аграріїв визначені наступні: суттєве скорочення обсягів кредитування підприємств галузі 2009 року, значне підвищення відсоткових ставок за кредитами, збільшення обсягу предмету застави для сум кредитів, що залучались в останні роки. Розподіл загального фонду фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств за джерелами інвестування та в розрізі районів Хмельницької області наведено в таблиці 4.

Встановлено, що складний фінансовий стан більшості підприємств АПК, скорочення обсягів бюджетного фінансування, різке зниження попиту виробничої сфери на науково-технічну продукцію, через відсутність вільних коштів, призвели до погіршення матеріально-технічного забезпечення, морального старіння устаткування та обладнання. Низька ефективність виробничого потенціалу в Україні обумовлена також сформованою нерівномірністю технічного розвитку різноманітних елементів і складових частин виробничої бази національних підприємств.

Таким чином, лише інвестування капіталу в інноваційний розвиток аграрних підприємств може викликати якісні зрушення в техніці і технології виробничої бази і підвищити кінцеві економічні результати їх діяльності.

Усе це ефективно здійснюється на основі підвищення якості управління збалансування інвестиційного попиту та інвестиційної пропозиції на ринку інвестиційних ресурсів. Ці нові категорії ще недостатньо освоєні вітчизняною наукою, але їх застосування в аналізі інвестиційних процесів дасть змогу виявити механізм саморегуляції інвестиційної сфери та обґрунтувати регулюючі впливи держави для реалізації можливостей ринкового механізму, визначення напрямів адаптації існуючої інвестиційної сфери до ринку, досягнення державних пріоритетів з метою збалансованості економіки України.

У результаті проведеного обстеження інноваційної діяльності агровиробників Хмельницької області були визначені основні напрямки інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств регіону:

1. Впровадження ґрунтозахисних, енергозберігаючих систем землеробства, які базуються на мінімізації обробітку ґрунту (безвідвальному та нульовому способами) з поверхневою заробкою післяжнивних та кореневих решток.

Це дозволяє моделювати природний процес ґрунтоутворення та саморегуляції родючості ґрунту, впливати на врожайність сільськогосподарських культур, скорочувати матеріальні, грошові та трудові витрати. Інноваційні проекти були реалізовані в 17 (27% опитаних) господарствах (ФГ „Вільний селянин” Білогірського, ФГ „Краєвид” Віньковецького, ДП АФ „Рідний край” Волочиського, СТОВ ім. Шевченка Деражнянського, СТОВ Агрофірма „Україна” та ТОВ ім. Б. Хмельницького Дунаєвського, ТОВ Компанія „Укрлітагро” Ізяславського, ТОВ „Сварог-Дністер” та ФГ „Заміхівське” Новоушицького, ФГ „Манятин” Славутського, СГК ім. Щорса Старокостянтинівського, ТОВ „Старосинявська сільгосптехніка” Старосинявського районів та ін.).

2. Вирощування сільськогосподарських культур за інтенсивними технологіями, які базуються на управлінні процесом формування врожаю через максимально повне використання біологічного потенціалу продуктивності культур (їх сортів і гібридів) за рахунок підвищення ефективності використання природних і антропогенних його факторів при мінімізації трудових і матеріальних ресурсів.

Інтенсивні технології передбачають: розміщення посівів в науково обґрунтованих сівоzmінах після кращих попередників; використання високоврожайних сортів і гібридів інтенсивного типу; внесення норм добрив, розрахованих на запрограмований урожай та оптимізацію живлення в процесі вегетації через систему роздільного внесення добрив у періоди їх найбільшої потреби; застосування регуляторів росту та інтегрованої системи захисту посівів від бур'янів, шкідників і хвороб; своєчасне і якісне виконання всіх технологічних операцій на основі комплексної механізації виробництва та наукової організації праці; забезпечення захисту ґрунтів від ерозії і втрати родючості та збереження довкілля. Зокрема, технології були застосовані в ПАТ „Ямпільська ПМК-182” та ФГ „Вільний селянин” Білогірського, ТОВ „Укрзернопром-Деражня” Деражнянського районів та ін.

Таблиця 4

Розподіл загального фонду фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств за джерелами та по районах Хмельницької області 2009 року (тис. грн.)

Район	Усього	У тому числі за рахунок коштів							
		власних	державного бюджету	місцевих бюджетів	поза бюджетних фондів	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	кредитів	інших джерел
По області	139318,3	82452,3	2167,5	0,0	0,0	5857,1	5593,0	35427,4	7821,0
Білогірський	10609,0	10609,0							
Вінковецький	2375,2	2296,0						79,2	
Волочеський	1485,0	1485,0							
Городоцький	5691,7	4881,0	305,0					505,7	
Деражнянський	3379,3	3239,0						140,3	
Дунаєвецький	7295,6	7295,6							
Ізяславський	1128,0	926,0						202,0	
Кам'янець-Подільський	26088,0	26088,0							
Красилівський	196,0	196,0							
Летичівський	6799,5	951,3				5848,2			
Новошицький	3928,0	249,0	221,0					3458,0	
Полонський	6930,0	6930,0							
Славутський	8038,0	954,8	1,0				5593,0	1489,2	
Старокостянтинівський	9395,3	7126,2	1599,1						670,0
Старосинявський	493,9	485,0				8,9			
Теофіпольський	5208,0	2852,0						2356,0	
Хмельницький	2329,9	1679,9						650,0	
Чемаровецький	1801,0	1801,0							
Шепетівський	34595,2	855,8	41,1					26547,0	7151,0
Ярмолинський	1551,7	1551,7							

Слід відмітити ФГ „Форт” Новоушицького району, в якому впроваджено технологію вирощування саджанців нових карликових сортів плодових дерев на шпалері, закуплено і встановлено зрошувальну систему для поливу саду; ФГ „Діоніс” цього ж району, де нові імунні сорти яблук (екологічно чисту продукцію) вирощують на карликових підщепах ММ-106, М-9 за новими схемами посадки, з метою формування крони проводять обрізку за новими технологіями, збирають плоди потоковим методом, а для утримання ґрунту використовується дерново-перегнійна система.

3. Використання ЕМ-технологій (ефективних мікроорганізмів) як складової органічного землеробства, метою яких є створення оптимальних умов для розвитку корисної мікрофлори, а також підвищення родючості ґрунтів, дає можливість надійно забезпечити екологічність кінцевої продукції, оскільки тут не застосовують хімічних та інших потенційно шкідливих речовин (СТОВ ім. Шевченка Деражнянського району та ін.).

4. Впровадження інтегрованої системи захисту рослин, яка є головною складовою екологічного захисту; комплексного застосування методів для довгострокового регулювання розвитку та поширення шкідливих організмів до невідчутного господарського рівня на основі прогнозу, економічних порогів шкодочинності; дії корисних організмів; енергозберігаючих та природоохоронних технологій, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну рівновагу довкілля (ФГ „Краєвид”, ПОП „Росія” Віньковецького, ФГ „Заміхівське”, ФГ „Діоніс” Новоушицького районів та ін.).

5. Використання в рослинництві новітньої сільськогосподарської техніки:

- сівалок точного висіву з пневматичним розподілом насіння і механічним висівом їх у ґрунт, що гарантує високу точність висіву на заданій відстані, навіть при великих швидкостях руху агрегату, значно економить об'єм посівного матеріалу і забезпечує низький відсоток його пошкодження, а зменшення кількості проходів сприяє економії пального та робочого часу оператора (ПАТ „Ямпільська ПМК-182” Білогірського, ТОВ ім. Черняхівського Ізяславського, ПАТ „Олена” Старокостянтинівського, ПОП „Колос” Ярмолинецького районів та ін.);
- посівних комплексів, які одночасно забезпечують обробіток ґрунту, точний висів та внесення добрив (ДП ДГ „Пасічна” Старосинявського, ТОВ „Гером Інвест-Чемерівці” Чемеровецького районів та ін.);
- самохідних обприскувачів, особливо з інжекторними розпилювачами чи системою примусового пневматичного осаджування крапель робочого розчину, котрі мають велику ширину захвату, забезпечують дотримання норм виліву, зменшують обсяги винесення речовин в атмосферу та витрати робочого часу (ФГ „Пролісок” Деражнянського, ТОВ Компанія „Укрелітагро” Ізяславського, ФГ „Діоніс” Новоушицького, ФГ „Клепачі” Славутського, ДП ДГ „Пасічна” Старосинявського, ПК „Кочубіївське” і ТОВ „Оболонь-Агро” Чемеровецького, ТОВ СПАТ „Городищенське”, ПОП „Колос” Ярмолинецького районів та ін.);
- зернозбиральних комбайнів, які забезпечують збирання урожаю з мінімальними втратами зерна (ФГ „Краєвид” і ПОП „Росія” Віньковецького, ТОВ „Лотівка-Еліт” Шепетівського районів та ін.);
- високопродуктивних кормозбиральних та силосозбиральних комбайнів (ТОВ „Оболонь-Агро” і СГК „Летава” Чемеровецького району);
- прес-підбирачів та тюкопресів (ТОВ „Поділля Агропродукт” і ТОВ „Гером Інвест-Чемерівці” Чемеровецького району);
- дискових борін та обертових плугів, які забезпечують велику ширину захвату ґрунту, виконують більш якісну оранку на дуже забруднених полях безвідвальних гребенів і розвальних боріз, забезпечують значну економію палива та робочого часу за рахунок відсутності холостих переїздів (ФГ „Пролісок” Деражнянського, СГК „Улашанівський” Славутського, СТОВ „Інтер-Слuch” і ТОВ „Агро Стар-2006” Старокостянтинівського районів та ін.);
- навігаційних приладів для обмірювання полів (ФГ „Світанок” Славутського району);
- вологомірів зерна (ФГ „Клепачі” Славутського району) та ін.

Слід відмітити, що в СТОВ ім. Шевченка Деражнянського району встановлена біогазова установка потужністю 6000 куб. м газу, що дає можливість виробляти електроенергію, а також використовувати теплову енергію для обігріву приміщень. Крім того, в цьому ж господарстві налагоджено виробництво пального з ріпакової олії, яке в подальшому використовується для роботи машинно-тракторної підстанції та зерносушарки.

6. Впровадження у виробництво нових районованих високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур, зокрема:

- озима пшениця таких високоврожайних сортів як Вдала, Антонівка, Золотоколоса, Смуглянка, Фаворитка, Колос Миронівщини, Астет, Волошкава, Куяльник, Тітона. Ці сорти є стійкими до вилягання, з підвищеною морозостійкістю (ФГ „Краєвид” і ПОП „Росія” Віньковецького, ТОВ Компанія „Укрелітагро” Ізяславського, СТОВ ім. Мічуріна Красилівського, ФГ „Манятин” Славутського, СТОВ „Інтер-Случ” і СГК ім. Щорса Старокостянтинівського, ДП ДГ „Пасічна” Старосинявського, СГК „Летава” Чемеровецького, ТОВ СПАТ „Городищенське” і ТОВ „Лотівка-Еліт” Шепетівського, ПОП „Колос” Ярмолинецького районів та ін.);
- пшениця сортів-дворучок Хуторянка та Зимоярка – поєднують в собі гени озимості і яровості, тобто можуть висіватись як восени, так і навесні;
- яра пшениця Елегія миронівська, Трізо, Харківська 39 – відзначаються якістю зерна та урожайністю (ФГ „Пролісок” Деражнянського, СГК „Улашанівський” Славутського районів та ін.);
- ячмінь пивоварний Вакула, Командор, Себастьян, Ксанаду, Мальз, Геліос, Галактик. Ці сорти, згідно з міжнародною класифікацією пивоварних властивостей, оцінюються у 8,5-8,7 бала за дев’ятибальною системою, а за придатністю для виготовлення солоду – посідають провідне місце в Україні серед зареєстрованих (ФГ „Вільний селянин” Білогірського, ФГ „Краєвид” і ПОП „Росія” Віньковецького, ФГ „Пролісок” Деражнянського, СТОВ „Слава” і ТОВ ім. Черняхівського Ізяславського, СФГ „Манятин” Славутського, СТОВ „Інтер-Случ” і СГК ім. Щорса Старокостянтинівського, ТОВ „Оболонь-Агро” Чемеровецького, ТОВ „Лотівка-Еліт” Шепетівського районів та ін.);
- озимий ячмінь Трудівник, Достойний забезпечують середню врожайність в сортовипробуванні близько 100 ц/га (ТОВ СПАТ „Городищенське” Шепетівського району);
- гібриди кукурудзи Рональднію, Кліфтон, Бігстар, Аттракт мають потенціал врожайності до 120-130 ц/га, стійкі до вилягання, ураження хворобами та шкідниками (ФГ „Краєвид” Віньковецького, СГК „Летава” Чемеровецького районів та ін.). Окрім цього, гібрид Арабіка забезпечує високий рівень стабільності на всіх типах ґрунтів, відмінне визрівання зерна, стійкість до захворювань, ідеальну придатність для переробки на крупу та борошно (ПАТ „Ямпільська ПМК-182” Білогірського району); Лімагрейн – приготовлена з неї зелена або силосна маса засвоюється тваринами максимально, а віддача молочної продукції є найбільшою (ТОВ „Агро Стар-2006” Старокостянтинівського району) та інші гібриди;
- озимий ріпак Геліо, НПЦ 9800, Света, Оділа, Чорний Велетень в основному призначені для вирощування за інтенсивними технологіями (ФГ „Вільний селянин” Білогірського, ТОВ ім. Черняхівського Ізяславського, ФГ „Клепачі”, СФГ „Манятин” і СГК „Улашанівський” Славутського районів та ін.);
- соняшник Рігасол – гарантує одночасне дозрівання та знижену збиральну вологість насіння (ФГ „Пролісок” Деражнянського району);
- соя Аннушка не має аналогів по скорості серед вітчизняних та іноземних сортів і є абсолютно надійним попередником для озимих культур, а сорт Віжон є стійким до посухи, вилягання, осипання.

Висновки. Інвестиційні процеси в АПК України стримуються відсутністю належного обсягу інвестиційних ресурсів, несприятливим інвестиційним кліматом, недосконалістю галузевого інвестиційного менеджменту, відсутністю страхування інвестицій, нерозвиненістю галузевої інвестиційної інфраструктури. Без розв’язання проблеми інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств стають досить примарними перспективи оновлення матеріально-технічної бази, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, просування вітчизняної продукції на світові ринки і, як наслідок, соціально-економічний розвиток сільських територій. Статистичні збірники на рівні держави та регіонів не відображають інформації про інвестування інноваційної діяльності такої важливої, з усіх поглядів, галузі як сільське господарство. По Хмельницькій області основним джерелом інвестицій є власні засоби підприємств, а також кредити. За цими напрямками спостерігається збільшення обсягу інвестицій в інновації. І хоча ці тенденції позитивні, лише інвестування значного обсягів капіталу в інноваційний розвиток аграрних підприємств може викликати якісні зрушення в техніці і технології виробничої бази і підвищити кінцеві економічні результати їх діяльності, що ефективно здійснюється на основі підвищення якості управління співвідношенням інвестиційного попиту і пропозиції на ринку інвестиційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гайдучський А.П. Економічні механізми забезпечення інвестиційної конкурентоспроможності аграрного сектору економіки / А.П. Гайдучський // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 69-73.
2. Дацій О.І. Організація інвестиційного забезпечення інноваційного процесу / О.І. Дацій // Держава та регіони. – 2004. – № 2. – С. 60-63. – (Серія: Економіка та підприємництво).
3. Крисальний О.В. Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності / О.В. Крисальний // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 10-13.
4. Кісіль М.І. Інвестиційна та інноваційна складові доктрини аграрної політики України / М.І. Кісіль // Економіка АПК. – 2003. – № 7. – С. 82-87.
5. Лайко Г.П. Динаміка і тенденції іноземного інвестування в сільське господарство / Г.П. Лайко // Вісник аграрної науки. – 2003. – № 4. – С.75-77.
6. Малік М.Й. Інноваційна діяльність як складова стратегії підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва / М.Й.Малік // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 155-157.
7. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 9. – С. 8-12.
8. Тивончук О.І. Інституційні форми державної підтримки інноваційної діяльності в Україні / О.І. Тивончук // Економічні проблеми ринкової трансформації України: тези доповідей. – Львів: ЛБІНБУ, 2002. – С. 243-244.
9. Федулова Л.І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л.І. Федулова. – К.: Основа, 2005. – 552 с.

Аннотація. Отмечается, что важной составляющей формирования и реализации инновационных процессов в аграрной отрасли является финансовое обеспечение разработки и освоения инноваций. Установлено, что реальные объемы инвестиционных ресурсов не отвечают потребностям современного сельскохозяйственного производства, а потому и окупаемость новых вложений остается невысокой.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, финансирование, финансовое обеспечение, инновационный проект, аграрное предприятие, кредит, финансово-кредитный механизм, государственная поддержка.

Annotation. The article observed that an important component of the formation and implementation of innovative processes in the agricultural sector is the financial support of the design and development of innovation. Established that the real volume of investment resources do not meet the needs of modern agriculture, and therefore recoupment of new investments remains high.

Key words: investment, innovation, financing, financial support, an innovative project, agricultural enterprise, credit, financial and credit mechanism, state support.

УДК 331.1:311.2

М.А. Вуйченко, кандидат економічних наук, докторант, доцент Уманського національного університету садівництва

МЕТОДИКА СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СЕГМЕНТАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Викладено основні методологічні принципи, прийоми та способи одержання соціологічної інформації щодо становища працівників сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової кризи, проявів сегментації ринку праці в аграрній сфері.

Ключові слова: соціологічне дослідження, методика, соціологічна інформація, сегментація, ринок праці в аграрній сфері.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Особливістю дослідження проблеми сегментації аграрного ринку праці є необхідність аналізувати не лише статистичні дані, а й враховувати самооцінки